

Miðvikan

Effersøeættin:

Hevur eisini gjørt seg galdandi í Danmark

Søgan hjá Effersøeættini í Føroyum er rættiliga væl kend. Men ættin er eisini umboðað í Danmark. Hesum kunnu vit greiða eitt sindur frá í hesum og komandi tveimum pørtum

1. partur

Millum summargestirnar í ár hevur verið Lisa Effersøe Edvards úr Keypmannahavn, sum í august kom higar at fáa meira at vita um sína føroysku ætt.

Lisa er 88 ára gomul og sera væl fyri, tá ið hugsað verður um aldurin. Hon kundi geva eitt ikast til søguna hjá Effersøeættini, sum hon visti nógv um, eins og hon fekk okkurt ikast til egna søgu heim aftur við sær.

Sum flestu kunnugt er Effersøe-søgan í Føroyum eitt beinleiðis úrslit av Hundadagakonginum, dananum Jørgen Jürgensen, sum tók ræðið í Íslandi eitt stutt skeið í 1809. Ein av hansara stuðlum var Jón Gudmundsson Effersøe (1784-1866).

Eftir at danska kongsveldið fekk valdið aftur, var Jón meira ella minni óynsktur í Íslandi, og hann endaði í Føroyum. Her fekk hann tað heldur ikki lætt vegna sína fortíð í Íslandi. Men hann var dugnaligur, og hetta bjargaði honum.

Jón giftist við Susannu Olesdatter. Hon var fødd í Vestmanna í 1797 og varð jarðað 23. apríl 1882 í kirkjugarðinum undir Svínaryggi í Havn. Tey fingi níggu børn. Tey og teirra eftirkomarar komu at fáa stóran týdning í føroyska samfelagnum á mangan hátt sum vinnu, politikki og mentan.

Fleiri av teimum eru jarðað í gamla kirkjugarði í Havn við gravsteinum sum ítøkilig minni um

tey. Tey eru Rasmus, Poul, Oliver Petreus, tvey av hansara børnum og tær triggjar systarnar í Mettustovu, sum verða umrøddar seinni.

Hesi hava fingið umrøðu í røðini Hendur ið Sleptu og eisini í Miðvikuni, sum tiskil hevur umrøtt fittan part av Effersøe-søguni.

Í Føroyum eru bert tvær ættargreinir av hesum níggu systkin. Fleiri av systkjunum vóru ikki gift, meðan aðrar ættargreinir fóru av landinum. Onnur ættargreinin í Føroyum er tann hjá dótrini Elisabeth f. 1819, sum giftist við Johannes Joensen, Johannes á Hospitalinum, í Havn. Tey eiga fitt av eftirkomarum, eisini í Havn. Langommusynir á lívi eru til dømis Peter F. Christiansen og Bjarni Dal Christiansen.

Hin greinin er hjá Gudmundi (1827-1916), sum gjørdist kendur sum sýslumaður í Suðuroy.

Gudmund var tað fyrsta av systkjunum, sum var føtt í Havn. Hini vóru fødd í Vestmanna, har tey upprunaliga búðu.

Gudmund hevur verið ein maður við góðum gávum, eins og hini í ættini. Hann er nógv nevndur í dagbókini hjá Christoffer Michael Olsen frá 1800-talinum. Millum annað greiðir Christoffer frá, at hann og Gudmundur gingu bæði til enskt og týskt saman. Tað var sjáldamt fyri 150 árum síðani.

Gudmund giftist við Cathrinu Elisabeth Müller (1824-1903) úr Havn. Hon var systir gamla sýslumannin

H.C. Müller, hvørs ætt eisini er væl umboðað í gamla kirkjugarði. Hon er tiskil nógv umrødd í nevndu røðir.

Gudmund keypti Mettustovu

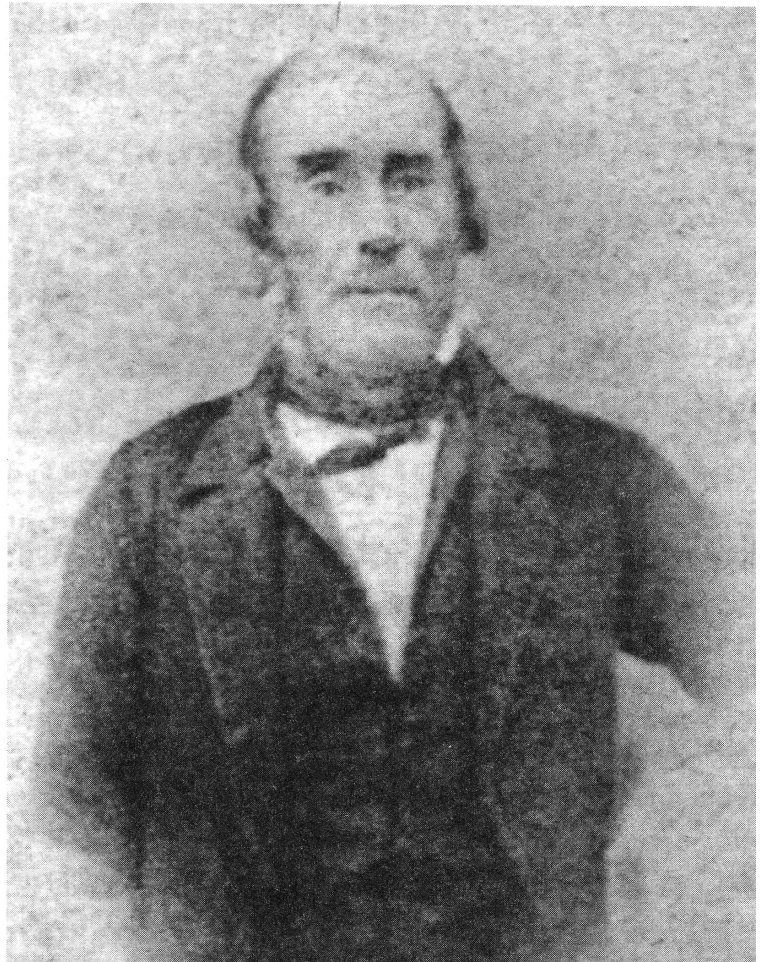
Eitt serligt minni í Havn um Gudmund er Mettustova úti á Reyni, sum helst er bygd um 1713-23 og í dag er ogn hjá Kvinnufelagnum í Havn.

Í 1847 keypir Gudmund Mettustovu fyri 300 dalar. Fýra ár seinni giftist hann, og hann fer til Suðuroyar at vera sýslumaður. Foreldrin og triggjar ógiftar systrar vóru eftir í Mettustovu, og øll doyðu út haðani.

Edvard Mitens, abbasonur Gudmund, skrivaði í sínum endurminningum, at hann kom at bígva í Mettustovu, tá ið hann kom til Havnar at ganga í realskúla, og hann greiðir millum annað frá, tá ið teir komu til Havnar:

»Gudmundur (beiggin) og eg fylgdust niðan til »tanturnar« í Mettustovu, har eg eisini skuldi bígva. Abbasystirnar vóru triggjar, Josephina, Vilhelmina og Henrietta Effersøe. Tær vóru blíðar og tóku væl ímóti okkum. Josephina hevði verið lærarinna við handarbeiddsskúlan í Fútastovu, har gentur lærdu at binda, seyma og veva. Nú var hon gomul og seingjarliggjandi. Henrietta hjálpti í húsinum. Hon gjørdi reint, turkaði dust burtur, flutti tey mongu bílæt, ið stóðu á borðum, turkaði og setti tey aftur beint har, tey høvdu staðið. Hon var eitt sindur undarlig og fór so at siga hvønn dag út at spáka og heilsaði blidliga fólki og prátaði. Tað er kent, at hon plagdi at taka til, at tað var »milt, men kølið.« Mina tanta var røsk og arbeiddssom. Hon hevði manufakturhandil, pyntaði og seymaði hattar. Handilin var í sunnara parti av Mettustovu. Har var serlig inngongd, og tá onkur kom at keypa og læt hurðina upp, ringdi klokka, og Mina tanta fór oman í handilin.

Mitens greiðir frá, at har kom genta at keypa hatt. Reyða rósu ynskti hon á hattin. Mina spyr, hvørju megin rósan skuldi setast.



Jón Gudmundsson, tann fyrsti Effersøe í Føroyum

Gentan svaraði: »Mannfólkamegin«. Tað var tann síðan, ið vendi móti mannfólkabeinkjunum, tá ið gentan kom í kirkju.

Tú komst inn í forstovu, og haðani var høgumegin hurð til lítið kamar, ið var bygt aftrat húsinum suðureftir. Har svav eg. Til vinstru var hurð inn í smala gong, og haðani komst tú út í køkin. Har hevði fyrr verið inngongd og forstova. Henda forstova var skildrað sundur til matkova og høsnaðhús. Tá ein kom inn í Mettustovu og fór longur inn í forstovuna, var eitt stig upp og so hurð á høgri hond út í krambúðina, og á vinstru hond var hurð inn í dagligstovuna.«

Umleið 1856 bígva í minsta lagi 18 fólki í Mettustovu.

30. mars 1918 keypti Tórshavnar kommuna Mettustovu fyri 1.600.-kr., tó so, at systirnar Effersøe skuldu eiga innivist, so leingi tær livdu. Síðsta teirra, Vilhelmina,

doyði 5. mars 1923, 87 ára gomul. Anna Sofía Davidsen av Signabø, sum hevði verið arbeiddskona í Mettustovu frá sínum ungu dögum, doyði út haðani 3. september 1937, 78 ára gomul.

Lise fekk eisini møguleika at vitja í Mettustovu, har langabbin og oldurforeldrin høvdu húsast.

Ættaður frá Grím Kamban

Tá ið Gudmund doyði í 1916 skrivaði Dimmalætting hesi minningarorð:

Kancelliraad fhv. Sysselmand Gudmund Effersøe, Ridder af Dannebrog og Dannebrogsmænd, døde i sit hjem i Tveraa den 3. februar efter et kort sygeleje, 88 Aar gammel.

Han fødtes her i Thorshavn 1. Juni 1827. Faderen var indvandret fra Island og virkede her som Skolelærer. Moderen var en Bondedatter fra Vestmannahavn. Den første Undervisning modtog



Mettustova var fyrsti mótahandil í Havn